

NINEVEH, 612 BC
THE GLORY AND FALL OF THE ASSYRIAN EMPIRE

NINIVE, 612 eKr.
ASSYRIAN IMPERIUMIN LOISTO JA TUHO

CATALOGUE OF THE 10TH ANNIVERSARY EXHIBITION
OF THE NEO-ASSYRIAN TEXT CORPUS PROJECT

ASSYRIAN VALTIONARKISTOT -PROJEKTIN
10-VUOTISNÄYTTelyn LUETTELO

EDITOR
TOIMITTAJA
RAIIA MATTILA

HELSINKI UNIVERSITY PRESS

THE RELATION BETWEEN FORMAT AND CONTENT OF NEO-ASSYRIAN TEXTS

Karen Radner

Even without reading a single cuneiform sign written on a clay tablet, it is possible to get an idea about its content. This is because the appearance of a tablet is often closely related to its content: different types of texts are written on different sizes and shapes of clay tablets.¹

Note: A cuneiform tablet was usually inscribed in this sequence: obverse, lower edge, reverse, upper edge, left edge, right edge (*fig. 1*). If the writing is parallel to the shorter side, the tablet has a vertical format and if the writing is parallel to the longer side the format is horizontal.

Some text types have distinctive features which are obligatory and thus strictly followed. These features include the size, shaping and manufacture of the tablet as well as its organization. All the texts subject to such strict rules are more or less official documents: (1) legal documents, (2) letters and (3) scientific reports to the king.

Other text types such as administrative lists, literary and scientific works have a less standardized appearance. Still they can be roughly classified according to the arrangement of the text. Size does not play a crucial role with these

MUODON JA SISÄLLÖN SUHDE UUSASSYRIALAISSISSA TEKTEISSÄ

Karen Radner

Lukematta yhtäkään savitauluun kirjoitettua nuolenpäämerkkiä on mahdollista saada kuva taulun sisällöstä, sillä taulun ulkoasu on usein sidoksissa sisältöön: erilaiset tekstit kirjoitetaan erikokoisiin ja erimuotoisiin savitauluihin.¹

Nuolenpäätaulu kirjoitettiin yleensä seuraavassa järjestyksessä: etupuoli, alareuna, kääntöpuoli, yläreuna, vasen sivu, oikea sivu (*kuva 1*). Jos kirjoitus on lyhyen sivun suuntainen, taulun muoto on pystysuora, jos taas kirjoitus on pitkän sivun suuntainen, taulun muoto on vaakasuora.

Joillakin tekstityypeillä on erityispiirteitä, jotka ovat pakollisia ja siten tarkasti noudatettuja. Näitä piirteitä ovat taulun koko, muoto ja valmistustapa sekä sen rakenne. Kaikki tekstit, jotka noudattavat näitä tiukkoja sääntöjä, ovat enemmän tai vähemmän virallisia asiakirjoja: (1) asiakirjat (2) kirjeet ja (3) tieteelliset raportit kuninkaalle.

Toisilla tekstityypeillä, kuten hallinnollisilla listoilla, kirjallisilla ja tieteellisillä teoksilla, on vähemmän vakiintunut ulkomuoto. Nekin voidaan silti karkeasti jakaa ryhmiin tekstin sommittelun mukaan. Koko ei ole näissä teksteissä

¹ Legal Document with Seal Impressions

² Sinetöity asiakirja

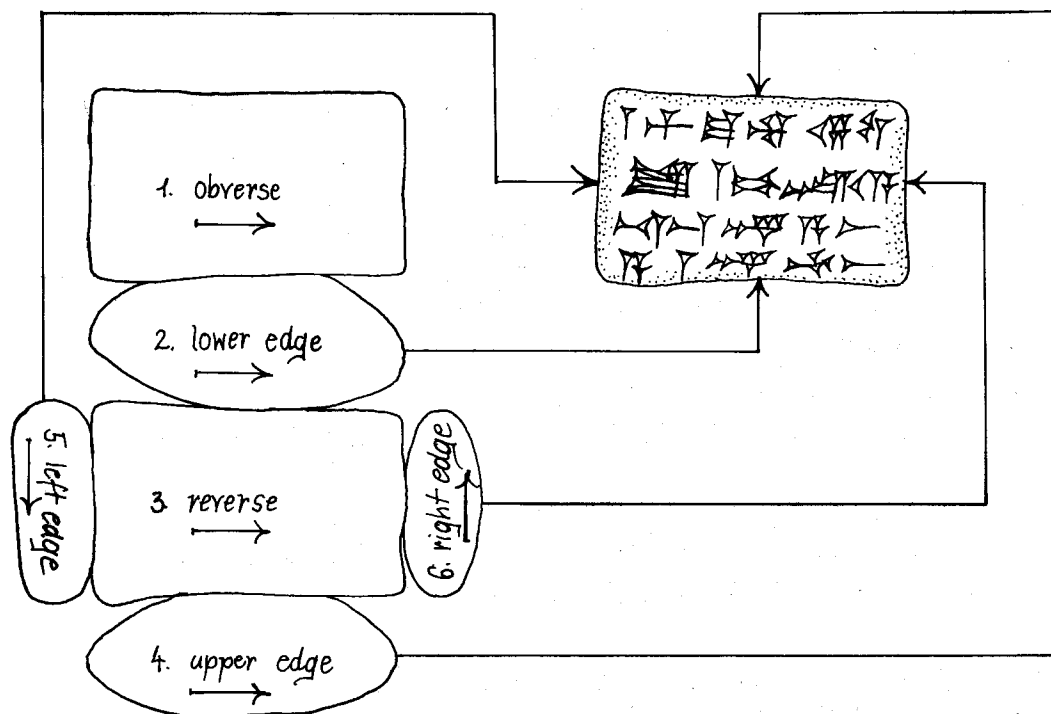
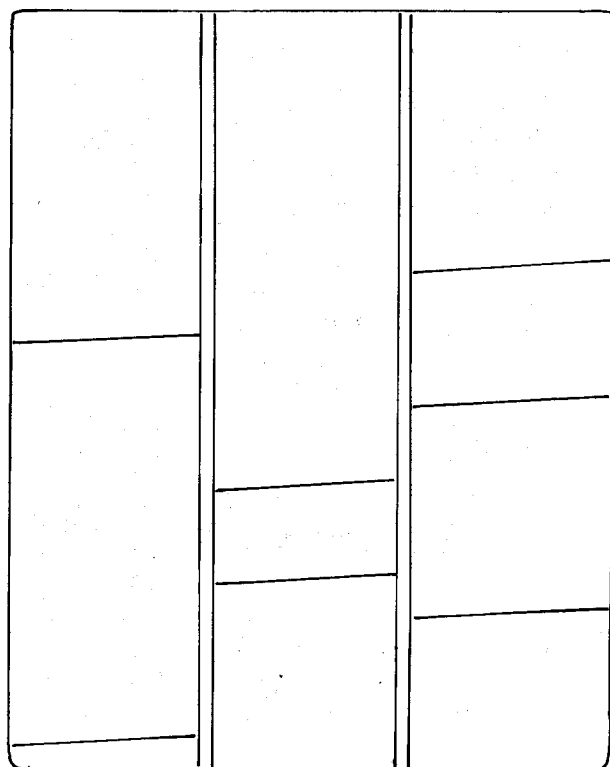

Fig. 1
Kuva 1

0 1 2 cm

Fig. 2
Kuva 2

texts: the tablet is prepared according to the content. Important tablets are beautifully and scrupulously manufactured, while simple notes can be written on crudely formed lumps of clay. However, these texts need not necessarily be written on clay tablets: another possibility was the use of wax-covered writing boards.²

Although there were no all-encompassing standards of how tablets such as a list or a treaty had to look, certain principles for the organization of such a text were followed (*fig. 2*).

HOW TO FORMAT A CUNEIFORM TEXT:

(1) VERTICAL FORMATTING:

(a) COLUMNS: An arrangement into columns is not only a feature common to today's newspapers and magazines but was also among the most important ways to format a cuneiform text. Therefore extensively long texts such as treaties or literary works or lengthy administrative texts were written on multi-columned tablets. The shorter lines make the tablet easier to write for the scribe and more readable for the user. Columns were read from top to bottom and from left to right on the tablet's obverse. On the reverse, however, the first column was on the far right and the columns proceeded from right to left. There is no standard size for multi-columned tablets, but they normally have a ratio of 2:3 or 3:4 between the horizontal and the vertical axis depending on the number of columns and they normally have a vertical format.³ The columns could be marked by single or double vertical lines.

ratkaiseva tekijä vaan taulu on sen kokoinen kuin sisällön määrä edellyttää. Tärkeät taulut on tehty kauniisti ja huolellisesti, kun taas yksinkertaiset muistiinpanot on kirjoitettu karkeasti muotoilluille savimöykyille. Tämän tyypisiä tekstejä ei kuitenkaan välttämättä kirjoitettu savitauluihin vaan voitiin käyttää myös vahalla silattuja kirjoitustauluja.²

Vaikka kattavia sääntöjä siitä, minkälaiselta listojen tai valtiosopimusten tuli näyttää, ei ollut, näiden tekstien rakenne noudatti tiettyjä periaatteita (*kuva 2*).

KUINKA NUOLENPÄÄTEKSTI MUOTOILLAAN:

(1) PYSTYSUORA MUOTOILU:

(a) PALSTAT: Palstojen käyttö ei ole vain nykypäivän sanoma- ja aikakauslehdille tyypillinen piirre vaan se oli yksi tärkeimpiä tapoja muotoilla nuolenpääteksti. Siksi hyvin laajat tekstit kuten valtiosopimukset, kirjalliset tekstit tai pitkät hallinnolliset tekstit kirjoitettiin monipalstaisiin tauluihin. Lyhyitä rivejä on kirjurin helpompi kirjoittaa ja käyttäjän helpompi lukea. Palstat luettiin ylhäältä alas ja vasemmalta oikealle taulun etupuolella. Sen sijaan taulun kääntöpuolella ensimmäinen palsta oli äärimmäisenä oikealla ja palstat etenivät oikealta vasemmalle. Monipalstaisilla tauluilla ei ole vakiokokoa, mutta niiden vaaka- ja pystysivun suhde on palstojen määrän mukaan yleensä 2:3 tai 3:4, ja ne ovat muodoltaan tavallisesti pystysuoria.³ Palstat erotettiin toisistaan yhdellä tai kahdella pystylinjalla.

(b) TABULATION:

Sometimes vertical arrangements of entries were used, not to indicate columns that were to be read from top to bottom, but to separate entries belonging to specific categories meant to be read across the width of the tablet (or column). Especially for lists, be they administrative or lexical, this method was used: entries indicating features such as quantity, quality and provenance of an item were entered into separate columns. These columns could be provided with vertical rulings and headings in the same way as a modern table or ledger (cf. e.g., SAA 7 115 and 116).

(2) HORIZONTAL FORMATTING:

(a) RULINGS: To arrange a text into smaller units horizontal rulings were used. In lists the purpose for these rulings is to comprise sections of related entries. In other texts the different passages or chapters can be marked this way. Larger sections could be marked with double or even triple rulings.

(b) INDENTATION: Within a smaller unit, text that belongs with what precedes it could be indented to show that it continued the preceding line. This method was particularly used in administrative texts, but can also be found in other types of texts (cf. e.g., SAA 12 19 = NARGD 32).

1. LEGAL DOCUMENTS:⁴

Most legal transactions could be recorded with the help of only two standard documents, the conveyance and the contract type. These groups differ in the formulary as well as in the physical features of the clay tablet used.

(b) SARAKKEET:

Joskus merkintöjä järjestettiin pystysuoriin riveihin, ei palstoiksi jotka luettiin ylhäältä alas, vaan erottamaan eri luokkiin kuuluvia merkintöjä, jotka oli tarkoitus lukea koko taulun (tai palstan) leveydeltä. Tätä menetelmää käytettiin erityisesti listoissa, niin hallinnollisissa kuin sanalistoiissakin. Listattavan esineen lukumäärää, laatua tai alkuperää ilmaisevat merkinnät kirjattiin eri sarakkeisiin. Sarakkeisiin voitiin laittaa otsikot tai erottavat pystysuorat linjat aivan kuten nykyisiinkin taulukoihin tai tilikirjoihin (vert. SAA 7 115 ja 116).

(2) VAAKASUORA MUOTOILU:

(a) LINJAT: Tekstiä muotoiltiin pienempiin osiin vaakalinjoilla. Listoissa linjat rajaavat yhteenkuuluvien merkintöjen jaksoja. Toisissa teksteissä näin merkitään eri kappaleita ja lukuja. Laajempia jaksoja erottavat kaksois- tai jopa kolmoislinjat.

(b) SISENNYS: Sisennystä käytettiin osoittamaan, että sisennetty teksti jatkaa edellistä riviä. Sisennystä käytettiin erityisesti hallinnollisissa teksteissä, mutta sitä tavataan toisenkin tyyppisissä teksteissä (kuten SAA 12 19 = NARGD 32).

1. ASIAKIRJAT:⁴

Useimmat transaktiot voitiin merkitä muistiin käyttäen kahta vakiintunutta asiakirjatyyppiä, luovutusasiakirjaa ja sopimusta. Nämä kaksi ryhmää eroavat toisistaan niin sanamuodon kuin savitaulun ulkomuodonkin perusteella.

(1) The CONVEYANCE TYPE (*fig. 3*) was used for all kinds of transfers of property such as sales of persons and real estate, land lease, marriage, adoption, division of inheritance or dedication to a temple.⁵ Note that only the transfer of human beings and landed property was considered important enough to be recorded. Obviously, the verbal agreement was sufficient for all other goods.

The tablet is rectangular with a ratio of 2:3 between the horizontal and the vertical axis and has a vertical format. The average size of the tablet is usually about 5–6 cm to 8–10 cm, its thickness being about 2–2.5 cm.⁶ To prepare the tablet,⁷ a piece of clay was cut into a flat block. The edges were smoothed and carefully trimmed. After the introductory lines, giving the name of the owner of the item being sold, follow his identification set between two horizontal rulings. The owner was usually identified by the sealing of his cylinder or stamp seal or, as an alternative, by the impression of his fingernails.⁸ Note that the tablet was sealed *before* the text was inscribed.

Conveyance : sale of a slave

0 1 2 cm

Fig. 3

Kuva 3

(1) LUOVUTUSASIAKIRJAA (*kuva 3*) käytettiin kaikessa omaisuuden siirtoon liittyvissä tapauksissa: ihmis- ja maakaupoissa, maanvuokra-, avioliitto-, adoptio-, perinnönjako- tai lahjoitusasiakirjoissa.⁵ Vain ihmisten ja kiinteän maa-omaisuuden siirtoa pidettiin kirjaamisen arvoisena.

Taulu on suorakaiteen muotoinen, vaaka- ja pystyakselin suhde on 2:3, ja se on muodoltaan pystysuora. Taulut ovat yleensä kooltaan noin 5–6 cm x 8–10 cm, paksuudeltaan noin 2–2,5 cm.⁶ Taulu⁷ valmistettiin siten, että savesta leikattiin litteä pala, reunat tasoitettiin ja huoliteltiin. Taulun ensimmäiset rivit kertovat myyjän nimen, sitten seuraa kahden vaakalinjan erottama alue omistajan tunnisteelle. Omistajan tunniste oli yleensä rulla- tai leimasinsinetin painallus, tai omistajan kynnenjälki.⁸ On huomattava että taulu sinetöitiin *ennen kuin* teksti kirjoitettiin siihen.

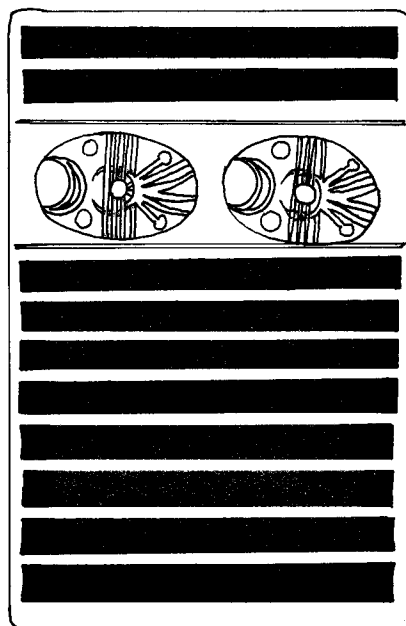
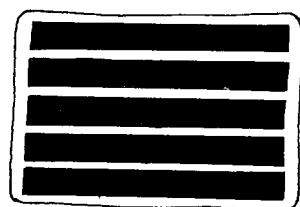
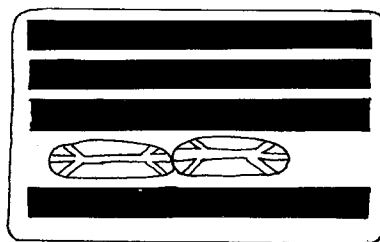

Fig. 4
Kuva 4

contract

envelope

(2) The CONTRACT TYPE (fig. 4) records a mutual obligation between two parties e.g. money loans and debts of all kinds, delivery and working contracts. In contrast to the conveyance type, a contract is not a document to be kept for all time: the moment the obligation was fulfilled, the tablet was to be destroyed.⁹

A contract consists of two parts: an inner tablet and an envelope. In contrast to the letters whose envelope is supposed to protect the inner tablet from the unwanted reader, the envelope of a contract bears the whole text of the inner tablet. As long as the contract is not fulfilled and no doubt of its validity occurred, there was no reason to open the envelope. If necessary it was removed and the original text could be read on the inner tablet.

The inner tablet is quite small, approximately the size of a modern postage stamp: its average measurements are about 3.5–4.5 cm at the horizontal axis to 2.5–3.5 cm at the vertical axis. It has a horizontal format. To prepare the tablet, a lump of clay was formed into a square shape. Since the result of this is neither rectangular nor

(2) SOPIMUS (kuva 4) kirjaa kahden osapuolen välisen keskinäisen sitoumuksen, esim. rahalainan ja kaikenlaiset velat, toimitus- ja työsopimukset. Toisin kuin luovutusasiakirja, sopimusasiakirja ei ole tarkoitettu säilytettäväksi ikuisesti vaan heti kun sopimus oli täytetty asiakirja piti hävittää.⁹

Sopimus koostuu kahdesta osasta: taulusta ja kuoresta. Toisin kuin kirjeen kuoressa, jonka tarkoituksena on suojata teksti asiattomilta lukijoilta, on sopimuksen kuoressa koko taulun teksti. Kuorta ei avattu niin kauan kun sopimusta ei oltu täytetty tai ei ollut aihetta epäillä sen aitoutta. Tarpeen vaatiessa kuori poistettiin ja alkuperäinen teksti luettiin taulusta.

Taulu on hyvin pieni, jotakuinkin nykyisen postimerkin kokoinen, keskimäärin noin 3,5–4,5 cm leveä ja 2,5–3,5 cm korkea. Muodoltaan se on vaakasuora. Taulua valmistettaessa savipala muotoiltiin neliömäiseksi. Näin saatu taulu ei ole suorakaiteen muotoinen tai pitkulainen vaan sitä kuvataan yleisesti tyynyn malliseksi.¹⁰ Kun taulu oli kirjoitettu, se peitettiin ohuella (noin 2–3 mm paksuisella) savikerroksella. Taulun täytyi olla

oblong, this tablet type is usually described as cushion or pillow shaped.¹⁰ After the tablet was inscribed, a thin layer of clay (2–3 mm thick) was wrapped around it. The tablet had to be in a leather-hard state to prevent it from sticking together with the envelope. The tablet with its envelope was then carefully finished: the edges were smoothed and trimmed. The shape of a contract complete with its envelope is that of a rectangle, its cross-section being oblong. After the identification of the debtor and the impression of his seal, the text of the inner tablet was fully repeated.

A contract with an unopened envelope has a quite precise appearance while after the removal of the envelope the inner tablet does not look markedly special. Moreover, the fixing of the envelope often distorts the writing on the tablet so that it is sometimes rather hard to read.

(3) The CORN LOANS (*fig. 5*) constitute a sub-group of the contract type documents: the formulary is the same but the tablet has a special shaping. It consists of a triangular lump of clay formed round a knotted string. One or two strings emerge at a single point in the centre or at the corners of the top side. This sort of "tablet" is usually called a corn loan docket.¹¹ The docket is inscribed with the normal contract formula together with the debtor's identification and the impression of his seal. The peculiar shape of the corn loan dockets has given rise to varying explanations. One explanation is that they were attachments to Aramaic documents written on

"nahkakuiva", jotta se ei tarttuisi kiinni kuoreen. Sitten taulu kuorineen viimeisteltiin, reunat tasoitettiin ja huoliteltiin. Kuorellisen sopimuksen muoto on suorakulmainen ja sen poikkeileikkaus pitkulainen. Velallisen nimen ja sinetinpainalluksen jälkeen toistettiin koko taulun teksti.

Avaamaton sopimusasiakirja on sängen täsmällisen näköinen, mutta kun kuori on poistettu taulu ei näytä mitenkään erityiseltä. Lisäksi kuoren kiinnittäminen on usein vääristänyt taulun kirjoitustaniin, että sitä on joskus melko vaikea lukea.

(3) VILJALAINAT (*kuva 5*) muodostavat oman alaryhmän sopimusten joukossa. Tekstin muotoilu on sama, mutta taululla on oma erikoinen muotonsa. Taulu on itse asiassa kolmiomainen savi-möykky, joka on muotoiltu solmitun narun ympärille. Narun pätkä tai kaksi pistävät esiin ylä-laidan keskeltä tai kulmista. Tällaista "taulua" kutsutaan yleensä etiketiksi.¹¹ Etiketissä on normaali sopimusasiakirjan teksti, velallisen nimi ja hänen sinettinsä painallus. Viljalainojen erikoinen muoto on antanut aiheita monenlaisiin arveluihin ja selityksiin. Yksi selitys on, että ne oli liitetty arameankielisiin pergamentille tai papyrukselle kirjoitettuihin asiakirjoihin.¹² Toi-

parchment or papyrus.¹² Another interpretation is that the docket was fixed to the debtor's neck or to the container that held the corn in question.¹³

(4) There is another class of documents which record either an important state of affairs or the completion of a legal transaction. To this group belong receipts and court orders (*fig. 6*). Although these texts do not share a common formula, their appearance is similar. The ratio between the horizontal and the vertical axis is 2:1 and the tablet has a horizontal format. The tablets are usually sealed. Their shaping is rectangular with a slightly oblong section. Since these documents are less frequent than contracts or conveyances, their appearance is less standardized.

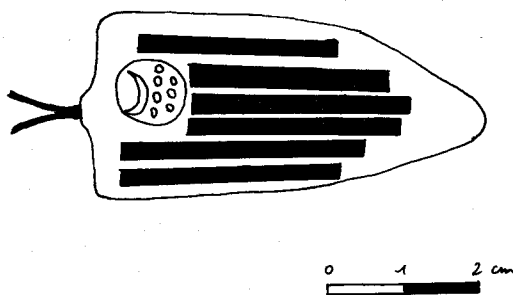

Fig. 5

Kuva 5

nen tulkinta on, että etiketti kiinnitettiin velallisen kaulaan tai astiaan, jossa lainattu vilja oli.¹³

(4) Neljäs ryhmä asiakirjoja kirjaa tärkeitä asian-tiloja ja oikeudellisten prosessien loppuunsaattamista. Tähän ryhmään kuuluvat kuitit ja oikeuden päätökset (*kuva 6*). Vaikka teksteillä ei ole yhteistä muotoilua niiden ulkomuoto on samanlainen. Vaaka- ja pystysivun suhde on 2:1 ja taululla on vaakasuora muoto. Taulut on yleensä sinetöity. Niiden muoto on suorakulmainen ja poikkileikkaus lievästi pitkänomainen. Nämä asiakirjat ovat harvinaisempia kuin sopimukset tai luovutusasiakirjat ja niiden ulkomuoto on vakiintumattomampi.

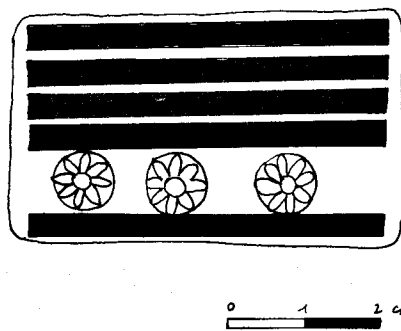

Fig. 6

Kuva 6

The Assyrians were well aware of the different sorts of tablet types they were operating with. Accordingly, a number of words were used to characterize a legal document: The terms *dannutu*¹⁴ and *kiširtu*¹⁵ refer to documents *strictu sensu* while *tuppu*, *egirtu* and *nibzu*¹⁶ could denote a document as well as other types of texts.

2. LETTERS:

Like the letters of our times, the Neo-Assyrian letter consists of two parts: the inner tablet with the letter's text and a clay envelope to protect this text from damage as well as the eyes of strangers. In order to read the letter the envelope had to be broken open. Naturally, only a few examples of letters still in their envelopes are known:¹⁷ these letters have obviously never been received or read by their addressees.

(1) Most letters (*fig. 7*) were written on standardized tablets called *egirtu*:¹⁸ these tablets are one-columned, the ratio between the horizontal and the vertical axis being 1:2, and have a horizontal format. To prepare such a tablet,¹⁹ a cylinder of clay was flattened down by pressure. The cross section of the tablet is thus not rectangular, but an elongated oval. The edges of the tablet were carefully finished afterwards; often they bulge out slightly. To make the envelope, the same method as with the contract type documents was applied: clay was rolled out into a thin sheet and wrapped around the *egirtu*. Onto the envelope, the usual introduction formula with the name of the sender and the addressee was

Assyrialaiset olivat hyvin tietoisia käyttämistään eri taulutyypeistä. Niinpä asiakirjoja kuvattiin eri sanoin. Termit *dannutu*¹⁴ ja *kiširtu*¹⁵ tarkoittavat asiakirjoja sanan varsinaisessa mielessä, kun taas *tuppu*, *egirtu* ja *nibzu*¹⁶ saattoivat tarkoittaa asiakirjan ohella muutakin tekstityyppiä.

2. KIRJEET:

Uusassyrialaiset kirjeet muodostuvat nykyisten kirjeittemme tapaan kahdesta osasta, taulusta, jossa on itse kirjeteksti ja kuoresta, joka suojaaa kirjettä vahingoittumiselta ja vierailta silmiltä. Jos halusi lukea kirjeen, kuori oli rikottava. Luonnollisestikin vain harvoja kirjeitä on säilynyt kuorineen¹⁷; vastaanottaja ei ilmeisesti koskaan saanut tai lukenut kirjettä.

(1) Useimmat kirjeet (*kuva 7*) kirjoitettiin standardimuotoiselle *egirtu*-taululle.¹⁸ Nämä taulut ovat yksipalstaisia, vaaka- ja pystysivun suhde on 1:2, ja ne ovat muodoltaan vaakasuoria. Tällainen taulu¹⁹ valmistettiin latistamalla sylinterin muotoinen savipala. Taulun poikkileikkaus ei ole suorakaide, eikä pitkulainenkaan. Taulun reunat ovat hyvin huolitellut, usein hieman pulistuvat. Kuori valmistettiin, kuten sopimukssissakin, rullaamalla ohut savilevy ja käärimällä se *egirtun* ympäri. Kuoren päälle kirjoitettiin normaalit tervehdykset saajan ja lähettäjän nimen ja siihen painettiin lähettäjän sinetti. On syytä olettaa, että taulun valmistamiseen käytettiin vakiomäärä savea, sillä kirjeiden²⁰ koko

written and the sender's seal was impressed. There is good reason to think that the amount of clay used for making the tablet was standardized: there is little variation in the size of the letters²⁰ and, maybe more important, the available space was quite frequently not used.²¹ Note that sometimes the space was also too little: in such a case the continuation of the letter was written on a second tablet.²²

(2) There is another type of letter which has an altogether different appearance.²³ It does not have an envelope. If a sealing was considered necessary, it was directly impressed somewhere onto the letter. The tablet is not very carefully prepared: it consists of a flattened piece of clay with the approximate ratio of 2:1 between horizontal and vertical and has a horizontal format. Letters of this kind seem to be less formal.²⁴

3. SCIENTIFIC REPORTS:²⁵

(1) ASTRONOMICAL REPORTS (*fig. 8*), written by the king's astrologers to their master, were inscribed on a special kind of clay tablet called *u'iltu*.²⁶ The size of an *u'iltu* is that of an *egirtu* tablet, the ratio between its sides accordingly being 1:2. The shape is rectangular with an oblong cross-section. Otherwise there are few similarities: the tablet is about twice as thick as a letter and the writing direction is parallel to the longer axis (horizontal format). The tablet of a letter is usually more carefully modelled than a report. The size of the script could vary considerably: on

vaihtelee hyvin vähän, ja mikä saattaa olla vielä merkityksellisempää, käytettävissä olevaa tilaa ei useinkaan käytetty kokonaan.²¹ Joskus tilaa tosin oli liian vähän ja siinä tapauksessa kirjettä jatkettiin toiselle taululle.²²

(2) On olemassa toinen kirjetyyppi, jonka ulkomuoto on täysin erilainen.²³ Jos sinetöinti oli tarpeen, sinetti painettiin suoraan johonkin kohtaan kirjettä. Taulu ei ole kovin huolellisesti valmistettu vaan litteäksi painettu savipala, jonka vaaka- ja pystysivujen suhde on 2:1 ja se on muodoltaan vaakasuora. Nämä kirjeet ovat ilmeisesti vähemmän muodollisia.²⁴

3. TIETEELLISET RAPORTIT:²⁵

(1) ASTRONOMISET RAPORTIT (*kuva 8*), joita kuninkaan astrologit lähettivät herralleen, oli kirjoitettu erityiseen savitauluun, jota kutsuttiin nimellä *u'iltu*.²⁶ *U'iltu* on saman kokoinen kuin *egirtu*, sivujen suhde on 1:2. Muoto on suorakulmainen ja poikkileikkaus pitkulainen. Muuten yhtäläisyyksiä on vähän: taulu on kaksi kertaa niin paksu kuin kirje ja kirjoitus kulkee pitkän sivun mukaisesti (vaakasuora muoto). Kirjeen taulu on yleensä huolellisemmin muotoiltu kuin raportin. Kirjoituksen koko vaihtelee huomattavasti – joissakin tauluissa on vain muutamia riviä suu-

some tablets only few lines with large signs are written, others are inscribed with small writing in order to accommodate a longer text.²⁷

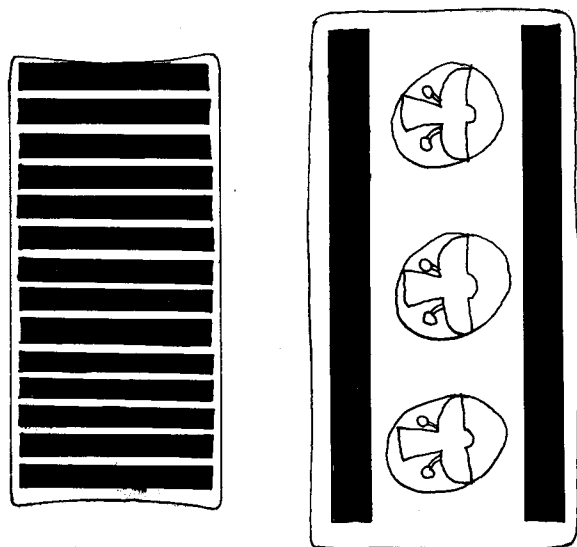
(2) OMEN REPORTS: there are two major groups of omen reports distinguished by their content as well as of the organization of the text.

(a) The so-called ORACLE QUERIES are written on rectangular tablets with oblong cross-sections. These tablets are characterized by their large and coarse appearance. The size of the tablets var-

ria merkkejä, toisissa kirjoitus on pientä, jotta tauluun mahtuisi pitkä teksti.²⁷

(2) ENNERAPORTIT: enneraportteja on kahta päätyyppiä, jotka eroavat sisällöltään ja rakenteeltaan.

(a) Ns. ORAAKKELIKYSELYT on kirjoitettu suorakulmaisille tauluille, joiden poikkileikkaus on pitkulainen. Näille tauluille tyypillistä on suuri koko ja karkea ulkonäkö. Taulujen koko vaih-

letter

envelope

Fig. 7

Kuva 7

Fig. 8

Kuva 8

ies considerably and they are unusually thick (up to 5 cm).²⁸ The ratio between horizontal and vertical axis is about 2:1, and the tablet format is horizontal. The text is formulated as a prayer to the sun god Shamash, the god of divination, together with questions to the god. For the extispicy ceremony the tablet was laid in front of the god. The omens obtained were afterwards added onto the tablet. As in the astronomical reports, there is no standard size of writing.²⁹

(b) The EXTISPICY REPORTS are exclusively concerned with the omens. The tablets are of rectangular shape with an oblong cross-section. The ratio between horizontal and vertical axis is 1:2, the writing direction runs along the shorter, i. e. horizontal axis. The shape is similiar to the letters, but both the size of the tablet and of the writing are larger than the letters' size.³⁰

telee suuresti ja ne ovat poikkeuksellisen paksuja (jopa 5 cm).²⁸ Vaaka- ja pystysivun suhde on noin 2:1 ja taulu on muodoltaan vaakasuora. Teksti on muotoiltu rukoukseksi auringonjumala Šamašille, ennustustaidon jumalalle, ja siihen liittyy jumalalle suunnattuja kysymyksiä. Ennustusseremoniaa varten taulu laskettiin jumalan eteen. Saadut enteet kirjattiin jälkeensä tauluun. Kirjoituksen koko vaihtelee kuten astronomisissakin raporteissa.²⁹

(b) RAPORTIT UHRIELÄINTEN SISÄELIMISTÄ ennustamisesta käsittelevät yksinomaan enteitä. Taulut ovat suorakulmaisia ja niiden poikkileikkaus on pitkulainen. Vaaka- ja pystysivujen suhde 1:2, kirjoitus kulkee lyhyemmän, siis vaakasivun, mukaisesti. Muoto muistuttaa kirjettä, mutta sekä taulu että teksti ovat suurempaa kuin kirjeessä.³⁰

NOTES

¹ This is, of course, not only true for the Neo-Assyrian period, but for all stages of cuneiform writing. Cf. in general K. R. Veenhof, CRRAI 30 (1986) 14–15, for the Middle-Assyrian period see J. N. Postgate, AoF 13 (1986) 10–39. The present study is focused on the 7th century B.C., being the best documented time in the history of the Neo-Assyrian empire.

² See D. J. Wiseman, Iraq 17 (1955) 3–13. On the terms *le'u*, a writing board with two or more “leaves,” and *daltu*, a single writing board, see S. Parpola, JNES 42 (1983) 2.

³ See Parpola, op. cit., 3.

⁴ On the appearance of Neo-Assyrian documents see in general J. N. Postgate, FNALD (1976) §§1–1.2.4.

⁵ Also the royal grants, having, of course, many special features due to their extraordinary purpose, belong to the conveyance type documents. See J. N. Postgate, NARGD (1969) 2.

⁶ For the exact measurements of the documents of the Kouyunjik collection see T. Kwasman, NALDK (1988) passim. Some conveyance documents could be much larger, e.g. those concerning sale of landed property in the city of Assur, usually measuring about 8–14 cm.

⁷ See C. H. W. Johns, ADD 2 (1901) section 33 (p. 16). He calls these tablets “tile-shaped.”

⁸ On Neo-Assyrian seals and sealing practice see S. Herbordt, SAAS 1 (1992) esp. 35–52. Besides seals and fingernail impressions also small drawings or impressions of pearls or shells could be used, see *ibid.*, 41–42.

⁹ On the breaking (*marāqu*) of contract tablets see K. Deller, OA 25 (1986) 21–27.

¹⁰ See C. H. W. Johns, ADD 2 (1901) section 33 (p. 16).

¹¹ See J. N. Postgate, FNALD (1976) §1.2.3.

¹² *Ibid.*

¹³ See F. M. Fales, *Aramaic Epigraphs on Clay Tablets of the Neo-Assyrian Period*. Studi Semitici NS 2 (1986) 20–24.

¹⁴ For *dannutu* and its Middle-Assyrian precursor *tuppu dannutu* see J. N. Postgate, AoF 13 (1986) 17–18. This term seems to be mainly in use for documents of the conveyance type.

¹⁵ For *kiširtu* see J. N. Postgate, FNALD (1976) 121–122 and AoF 13 (1986) 21–22. Postgate favours the translation as “envelope” but note VAT 9697 = Ass 8473b, the

VIITTEET

¹ Tämä ei tietenkään päde ainoastaan uusassyrialaisella kaudella vaan kaikissa nuolenpääkirjoituksen vaiheissa. Ks. yleisesti K. R. Veenhof, CRRAI 30 (1986) 14–15, keskiassyrialaisesta kaudesta ks. J. N. Postgate, AoF 13 (1986) 10–39. Tämä artikkeli keskittyy 600-luvulle eKr., uusassyrialaisen imperiumin parhaiten dokumentoituun kauteen.

² Ks. D. J. Wiseman, Iraq 17 (1955) 3–13. Termeistä *le'u*, kirjoitustaulu jossa kaksi ”lehteä” tai useampi ja *daltu*, yksisivuisesta kirjoitustaulusta, ks. S. Parpola, JNES 42 (1983) 2.

³ Ks. Parpola, op. cit., 3.

⁴ Uusassyrialaisen asiakirjojen ulkomuodosta yleensä ks. J. N. Postgate, FNALD (1976) §§1–1.2.4.

⁵ Myös kuninkaalliset lahjoituskirjat kuuluvat luovutusasiakirjoihin, niillä tosin on monia harvinaisen käyttö-tarkoituksensa tuomia erityispiirteitä. Ks. J. N. Postgate, NARGD (1969) 2.

⁶ Kouyunjik-kokoelman taulujen tarkoista mitoista ks. T. Kwasman, NALDK (1988) passim. Jotkin luovutusasiakirjat ovat paljon suurempia, mm. maakauppaa Assurin kaupungissa koskevat taulut ovat yleensä noin 8–14 cm.

⁷ Ks. C. H. W. Johns, ADD 2 (1901) jakso 33 (s. 16). Hän kutsuu näitä tauluja ”tiilen muotoisiksi”.

⁸ Uusassyrialaisista sineteistä ja sinetöinnistä ks. S. Herbordt, SAAS 1 (1992) 35–52. Sinetin- ja kynnenpainallusten lisäksi voitiin käyttää myös pieniä piirroksia tai helmien ja simpukoiden painalluksia, ks. *ibid.*, 41–42.

⁹ Sopimustaulujen särkemisestä (*marāqu*) ks. K. Deller, OA 25 (1986) 21–27.

¹⁰ Ks. C. H. W. Johns, ADD 2 (1901) jakso 33 (s. 16).

¹¹ Ks. J. N. Postgate, FNALD (1976) §1.2.3.

¹² *Ibid.*

¹³ Ks. F. M. Fales, *Aramaic Epigraphs on Clay Tablets of the Neo-Assyrian Period*. Studi Semitici NS 2 (1986) 20–24.

¹⁴ *Dannutusta* ja sen keskiassyrialaisesta edeltäjästä *tuppu dannutusta* ks. J. N. Postgate, AoF 13 (1986) 17–18. Tätä termiä käytetään ilmeisesti lähinnä luovutusasiakirjoista.

¹⁵ Termistä *kiširtu* ks. J. N. Postgate, FNALD (1976) 121–122 ja AoF 13 (1986) 21–22. Postgate suosii käännöstä ”kuori”, mutta huomaa VAT 9697 = Ass 8473b, laina-

inner tablet of a loan: ¹¹*ki-šir-te* ½ MA.NA KÙ.BABBAR 2) *ša gar-ga-miš* SAG.MEŠ *ša* XV (coll.). This tablet is neither an envelope nor a copy of an envelope (cf. Postgate, FNALD [1976] 122).

¹⁶ For *nibzu* see S. Parpola, LAS 2 (1983) nr. 288:8'.

¹⁷ Since there are so few unbroken letters it seems worthwhile to give a list of them:

Letters from Nineveh:

* ABL 383 = 81-7-27,199 and 199a. Seal impression: S. Herbordt, SAAS 1 (1992) Ninive 133.

* ABL 1407 = Th 1905-4-9,281 and 281a = SAA V 213 and 214. Seal impression: Herbordt, op. cit., Ninive 63a (photograph of the envelope: pl. 23, 6).

Letters from Assur:

* Ass 11935 = VAT 8872 = KAV 206 (envelope) and VAT 8877 = KAV 112 (letter).

* As 51: This letter was excavated during the new German excavations at Assur in the spring of 1990. So far, only a drawing of the unopened envelope has been published; see B. Hrouda, MDOG 123 (1991) 101, fig. 8.

¹⁸ See S. Parpola, SAA 1 (1987) xv with note 10.

¹⁹ See C. H. W. Johns, ADD 2 (1901) section 33 (p. 16). He describes these tablets as "cake-shaped."

²⁰ The width of a letter is usually 2.5–3.5 cm or 4.5–6 cm, the length, being twice the width, is accordingly about 5–7 cm or 9–12 cm. The thickness is 1.5–2 cm. Probably a smaller and a larger standard clay amount were in use. For the scholars' letters of the Kouyunjik collection exact measurements can be found in S. Parpola, LAS 1 (1970) 331–341.

²¹ E.g., SAA 1 29 = ABL 198(+), SAA 10 92 = ABL 45, SAA 10 191 = ABL 3, SAA 10 207 = ABL 652, SAA 10 264 = ABL 21.

²² This is the case with a letter of the exorcist Adad-šumu-ušur to king Esarhaddon (ABL 7 = SAA 10 197 and ABL 435 = SAA 10 198).

²³ See on this type of letter A. Fadhil – K. Radner, BaM 27 (1996) forthcoming.

²⁴ Frequently, they are written within the family, e.g. CTN 3, nos. 4 and 5 and IM 132409 (Fadhil – Radner, op. cit.).

²⁵ Since among the experts of the king were Assyrians as well Babylonians, their reports could accordingly be written in Assyrian or in Babylonian characters.

²⁶ On *u'iltu* see S. Parpola, LAS 2 (1983) no. 60:7 and A. L. Oppenheim, Centaurus 14 (1969) 127 n. 8.

asiakirjan taulu: 1) *ki-šir-te* ½ MA.NA KÙ.BABBAR 2) *ša gar-ga-miš* SAG.MEŠ *ša* XV (koll.). Tämä taulu ei ole kuori eikä kuoren kopio (vert. Postgate, FNALD [1976] 122).

¹⁶ Termistä *nibzu* ks. S. Parpola, LAS 2 (1983) nro 288:8'.

¹⁷ Avaamattomia kirjeitä on niin vähän, että ne on syytä luotella:

Kirjeitä Ninevestä:

* ABL 383 = 81-7-27,199 ja 199a. Sinetin painallus: S. Herbordt, SAAS 1 (1992) Ninive 133.

* ABL 1407 = Th 1905-4-9,281 ja 281a = SAA 5 213 and 214. Sinetin painallus: Herbordt, op. cit., Ninive 63a (valokuva kuoresta: pl. 23, 6).

Kirjeitä Assurista:

* Ass 11935 = VAT 8872 = KAV 206 (kuori) ja VAT 8877 = KAV 112 (kirje).

* As 51: Tämä taulu löytyi uusissa saksalaisissa kaivauksissa Assurissa keväällä 1990. Tähän mennessä on julkaistu vain piirros avaamattomasta kuoresta; ks. B. Hrouda, MDOG 123 (1991) 101, kuva 8.

¹⁸ Ks. S. Parpola, SAA 1 (1987) xv ja huom. 10.

¹⁹ Ks. C. H. W. Johns, ADD 2 (1901) jakso 33 (s. 16). Hän kuvaa tauluja "kakun muotoisiksi".

²⁰ Kirjeen leveys on yleensä 2,5–3,5 cm tai 4,5–6 cm, pituus on kaksinkertainen leveyteen nähden n. 5–7 cm tai 9–12 cm. Paksuus on 1,5–2 cm. Todennäköisesti käytössä oli sekä iso että pieni saven vakiomäärä. Kouyunjik-kokoelman oppineitten kirjeitten mitat löytyvät teoksen S. Parpola, LAS 1 (1970) sivuilta 331–341.

²¹ Kuten SAA 1 29 = ABL 198(+), SAA 10 92 = ABL 45, SAA 10 191 = ABL 3, SAA 10 207 = ABL 652, SAA 10 264 = ABL 21.

²² Kuori, jossa kirje henkilöäkäri Adad-šumu-ušurilta kuningas Assarhaddonille (ABL 7 = SAA 10 197 ja ABL 435 = SAA 10 198).

²³ Tämän tyyppisestä kirjeestä ks. A. Fadhil – K. Radner, BaM 27 (1996), ilmestymässä.

²⁴ Usein ne ovat perheenjäsenten välisiä, kuten CTN 3 4 ja 5 ja IM 132409 (Fadhil – Radner, op. cit.).

²⁵ Koska assyrialaisen kuninkaitten asiantuntijoihin kuului sekä assyrialaisia että babylonialaisia, raportit voitiin vastaavasti kirjoittaa assyrialaisin tai babylonialaisin merkein.

²⁶ Termistä *u'iltu* ks. S. Parpola, LAS 2 (1983) no. 60:7 ja A. L. Oppenheim, Centaurus 14 (1969) 127 huom. 8.

²⁷ On the appearance of astronomical reports see H. Hunger, SAA VIII (1992) xv and Oppenheim, op. cit., 98.

²⁸ See J. A. Knudtzon, *Assyrische Gebete an den Sonnengott*. Vol. II (1893) 4–5 for the measurements of the complete tablets. He notes sizes between 17.8 x 10.8 cm (SAA IV 43 = K 4668) and 12.5 x 6.3 cm (SAA IV 89 = K 11450 + 83-1-18, 549).

²⁹ See J. Aro, CRRAI 14 (1966) 110 and I. Starr, SAA 4 (1990) xiii.

³⁰ See Aro, op. cit., 111.

²⁷ Astronomisten raporttien ulkomuodosta ks. H. Hunger, SAA 8 (1992) xv ja Oppenheim, op. cit., 98.

²⁸ Ks. J. A. Knudtzon, *Assyrische Gebete an den Sonnengott*. Vol. II (1893) 4–5 ehjien taulujen koosta. Hän luettelee kokoja 17,8 x 10,8 cm:n (SAA 4 43 = K 4668) ja 12,5 x 6,3 cm:n (SAA 4 89 = K 11450 + 83-1-18,549) väliltä.

²⁹ Ks. J. Aro, CRRAI 14 (1966) 110 ja I. Starr, SAA 4 (1990) xiii.

³⁰ Ks. Aro, op. cit., 111.